

Ochrana obyvatelstva

Název opory

-

MEZINÁRODNÍ HUMANITÁRNÍ PRÁVO A JEHO RELACE K OCHRANĚ OBYVATELSTVA

mjr. Ing. Jan KYSELÁK, Ph.D.

jan.kyselak@unob.cz, telefon: 973 44 39 18

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost

Projekt: **Vzdělávání pro bezpečnostní systém státu**

(reg. č.: CZ.1.01/2.2.00/15.0070)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERZITA
OBRANY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

DOPORUČENÁ LITERATURA :

1. Kol. autorů. Ženevské konvence a Dodatkové protokoly. Praha : Federální výbor Československého červeného kříže, 1990.
2. DVOŘÁK, J.; SVRČINA, L. Teorie a historie CO. 1. a 2. díl. Vyškov : VVŠ PV ve Vyškově, 1998 a 1999.
3. Vyhláška č. 65/1954 Sb., o Ženevských úmluvách ze dne 12. srpna 1949 na ochranu obětí války.
4. Sdělení č. 168/1991 Sb., o přijetí Dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I) a Dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter (Protokol II).
5. Sdělení č. 85/2007 Sb.m.s., o přijetí Dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o přijetí dalšího rozeznávacího znaku (Protokol III).
6. http://www.cck-cr.cz/cz.php?id=mhp_knihovna
7. http://www.cck-cr.cz/cz.php?id=novy_znak

ÚVOD

"Každý občan má právo na život,,.

Listina základních lidských práv a svobod

(článek 6, odstavec 1)

Ochrana člověka, jeho života a zdraví by měla být v právním a demokratickém státě jedním z prioritních cílů státní politiky. V této souvislosti sehrává významnou úlohu „**Civilní obrana**“, která má za úkol garantovat státu v případě vzniku mimořádné události život a zdraví občanů pomocí vhodně připravených ochranných opatření. V případě ozbrojeného konfliktu si Civilní obrana klade za cíl poskytnout co největšímu počtu osob naději na přežití.

V míru, kromě přípravných opatření pro období válečného stavu, zabezpečuje civilní obrana připravenost a akceschopnost jednotlivých součástí CO také pro pomoc k ochraně obyvatelstva proti účinkům přírodních, průmyslových a jiných katastrof.

Civilní obrana tak plní **dvojjediný** úkol.

V právních normách a dokumentech České republiky je v posledním období používán na rozdíl od minulosti pojem "**Civilní ochrana**", nyní ještě častěji pojem „**Ochrana obyvatelstva**“.

CÍLE VÝUKY

Cílem přednášky je seznámit studenty problematikou mezinárodního humanitárního práva, s jeho vývojem a s vývojem civilní obrany v podmínkách České republiky.

1 MEZINÁRODNÍ PRÁVNÍ VÝCHODISKA

A. Ženevské úmluvy

Celkem 4 úmluvy z 12.8. 1949, celá 4 úmluva byla věnována ochraně civilních osob za války, ale velmi brzy byly objeveny její nedostatky.

1. Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli
2. Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři
3. Ženevské úmluvy o zacházení s válečnými zajatci
4. Ženevské úmluvy o ochraně civilní osob za války

B. Dodatkové protokoly I, II

z 8.6. 1977 k Ženevským úmluvám, schválených po čtyřech zasedáních v průběhu let 1974 až 1977 Diplomatičkou konferencí v Ženevě - celkem 150 článků.

Protokol I

Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12.8. 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů

Protokol II

Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12.8. 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů, nemajících mezinárodní charakter.

Dodatkové protokoly I a II jsou prvním dokumentem mezinárodního humanitárního práva, který se obšírněji věnuje problematice Civilní obrany.

Dodatkové protokoly vstoupily v platnost 7.12. 1978, bývalé Československo je podepsalo v Bernu 6.12. 1978, prezident republiky je ratifikoval 15.1. 1990, pro náš stát vstoupily v platnost 14.8. 1990.

B. Dodatkový protokol III

Protokol III

Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o přijetí dalšího rozeznávacího znaku.

Přijat na diplomatické konferenci svolané švýcarskou vládou, jakožto deponitářem Ženevských úmluv, která se konala 5. – 7. prosince 2005 v Ženevě.

Předmětem III. Dodatkového protokolu, jehož návrh na konferenci předložil Mezinárodní výbor Červeného kříže, je zavedení:

- dalšího mezinárodního rozeznávacího znaku pro zdravotnické jednotky a personál,
- dalšího identifikačního znaku v rámci Mezinárodního hnutí ČK&ČP.

Vedle dosud mezinárodně uznaných rozeznávacích znaků, kterými dle Ženevských úmluv o ochraně obětí válek (1949) jsou červený kříž, červený půlměsíc a červený lev a slunce zavádí III.DP znak další (dodatečný), kterým je červený čtvercový rámeček postavený na hrot – budeme jej dále nazývat **červeným krystalem**.

Tento znak má stejný a rovnocenný význam dosud existujícím znakům, stejné určení a stejný způsob užití, tj. je v souladu s ustanovením Ženevských úmluv, I. a II. DP k těmto úmluvám určen **k označení zdravotnických jednotek, jejich materiálu a personálu a jejich ochraně v situaci ozbrojeného konfliktu**.

2 DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ CIVILNÍ OBRANY

Civilní obranou se zabývají články 61 – 67 Protokolu I., zejména pak čl. 61 – Definice a rozsah

1. "Civilní obrana" je plnění některých nebo všech níže uvedených humanitárních úkolů, jejichž cílem je chránit civilní obyvatelstvo před nebezpečím, pomoci mu odstranit bezprostřední účinky nepřátelských akcí nebo pohrom a také vytvořit nezbytné podmínky pro jeho přežití. Těmito úkoly jsou:

- a) hlásné služby;
- b) evakuace;
- c) organizování a poskytování úkrytů;
- d) zatemňování;
- e) záchranné práce;
- f) zdravotnické služby včetně první pomoci a také náboženská pomoc;
- g) boj s požáry;
- h) zjišťování a označování nebezpečných oblastí;
- i) dekontaminace a podobná ochranná opatření;
- j) poskytování nouzového ubytování a zásobování;
- k) okamžitá pomoc při obnově a udržování pořádku v postižených oblastech;
- l) okamžitá oprava nezbytných veřejných zařízení;
- m) bezodkladné pohřební služby;
- n) pomoc při ochraně předmětů nezbytných k přežití;
- o) doplňující činnost nezbytná k splnění výše uvedených úkolů, včetně plánování a organizování, ale neomezující se pouze na tuto činnost.

2. "Organizace civilní obrany" jsou instituce a jednotky, které jsou organizovány nebo zmocněny příslušnými orgány strany v konfliktu k plnění úkolů uvedených v odstavci 1 a které jsou určeny a využívány výhradně k plnění těchto úkolů.

3. "Personál" organizací civilní obrany jsou osoby určené stranou v konfliktu výhradně k plnění úkolů uvedených v odstavci 1, včetně personálu určeného příslušnými orgány této strany výhradně k řízení těchto organizací.

4. "Materiál" organizací civilní obrany je zařízení, zásoby a přepravní prostředky používané těmito organizacemi k plnění úkolů uvedených v odstavci 1.

2 VÝVOJ MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA

Tento vývoj v mnohém inicioval a determinoval vývoj Civilní obrany v naší zemi.

Kodifikaci norem mezinárodního humanitárního práva lze sledovat od poloviny minulého století.

I. etapa

První normy vztahující se k problematice Civilní obrany pocházejí z přelomu století a jde zejména o:

I. Haagskou mírovou konferenci z roku 1899.

Úmluva o zákonech a obyčejích války pozemní s přílohou **Řád války pozemní**, zakazující působení zbytečných škod a útrap civilnímu obyvatelstvu.

Konference měla za cíl dohodu o odzbrojení. V důsledku rozporů mezi státy nebylo žádné dohody dosaženo.

II. Haagská mírová konference z roku 1907.

Měla obdobné cíle a výsledky jako první.

Ženevský protokol o zákazu použití plynů a bakteriologických prostředků ve válce. (přijat 1925).

II. etapa

Tato etapa následuje po II. světové válce. Byly přijaty:

Ženevské úmluvy z roku 1949.

Haagská úmluva na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu z roku 1954. U nás vstoupila v platnost 6.3. 1958.

III. etapa

Tato započala přijetím **Dodatkových protokolů I a II v roce 1977.**

Dne 9.8. 1990 byl schválen "**Plán aplikace norem mezinárodního humanitárního práva v Čs. armádě**".

Na jeho základě byl vytvořen systém opatření souvisejících s aplikací mezinárodního humanitárního práva v ozbrojených silách.

3 STRUČNÝ VZNIK A VÝVOJ CIVILNÍ OBRANY NA NAŠEM ÚZEMÍ

6.10. 1934

Ustavení " Nejvyšší rady obrany státu " .

11.4. 1935

Přijat „**Zákon o ochraně proti leteckým útokům** " č. 82/1935 Sb. (tímto zákonem byl položen základ k ustavení Civilní obrany na našem území).

1945

Na základě zkušeností z II. světové války byl tento zákon novelizován. Vznikl " **Úřadu pro řízení obrany a ochrany proti leteckým útokům** ". V míru byl tento podřízen vládě a v případě války hlavnímu veliteli operujících armád.

1947

Na Ministerstvu vnitra zřízeno oddělení, zajišťující protileteckou a požární ochranu. Podobná oddělení byla zřízena i ve všech krajích. Zároveň byl vydán zákaz rušení zařízení civilní protiletecké ochrany.

13.7. 1951

Na základě přijetí " **Branného zákona č. 92/1949 Sb.**" přijala vláda " **Nařízení o základních úkolech a povinnostech Civilní obrany na území ČR.**

1958

Přijato vládou Republiky České " **Usnesení vlády č. 49/1958** ". Tímto usnesením byla činnost Civilní obrany dále upravena. Její vývoj pokračoval dále ve dvou vzájemně neoddělitelných rovinách - " **vojenské a nevojenské části** " CO.

Vojenská část

- územní štáby CO;
- vojenské útvary a zabezpečovací jednotky územních štábů CO.

Nevojenská část

- štáby CO objektů národního hospodářství;
- služby CO;
- jednotky a útvary CO v závodech a zařízeních.

50. léta

Postupné budování služeb CO měst a útvarů CO na důležitých objektech.

Celkem bylo vytvořeno 13 služeb CO:

- zdravotnická, veterinární, spojovací, obnovovací, protipožární, zatemňovací, silniční a mostní, komunální, maskovací, energetická, krytová, protichemická, pořádková a bezpečnostní.

Dále se přistoupilo ke zřizování **veřejných útvarů CO**, na jejichž výstavbě se mimo jiné podílely i některé dobrovolné organizace, jako např.:Československý červený kříž; Svaz požární ochrany apod.

1976

Civilní obrana byla **vyjmuta z působnosti Ministerstva vnitra** a **převедena do působnosti Ministerstva národní obrany.**

1990

Byla zahájena transformace Civilní obrany - s cílem vytvořit nový moderní systém ochrany obyvatelstva.

17.3. 1993

Přijato „Usnesení vlády č. 126 “. Obsahem jsou opatření Civilní obrany. V opatřeních mimo jiné vláda deklaruje, že do doby přijetí zákonné úpravy Civilní obrany je nutno zachovávat funkčnost systému Civilní obrany v souladu s čl. 61 Dodatkového protokolu I k Ženevským úmlouvám.

Současně byl stanoven věcný rámec budoucí právní úpravy Civilní obrany, vláda uložila zpracovat koncepci Civilní obrany, která bude úspornější a souměřitelná se systémy ve vyspělých demokratických zemích.

Závěr roku 1993

Zahájeny práce na zpracování ústavního zákona o národní bezpečnosti České republiky. Připravované úpravy naznačují, že Civilní obrana ČR bude zaujímat jednu z hlavních rolí v branném systému našeho státu.

31.12. 1993

Štáby CO okresů byly transformovány do nově vzniklých referátů obrany a ochrany okresních úřadů z působnosti Ministerstva obrany do působnosti Ministerstva vnitra.

1.1. 2000

Záchranné a výcvikové základny převedeny z působnosti HÚ CO ČR do podřízenosti AČR (nyní pouze 2 szr, zbytek sil a prostředků suplují ostatní útvary a zařízení AČR)

1.1. 2001

Zánik HÚ CO ČR – řízení ve věcech ochrany obyvatelstva převedeno z působnosti MO do působnosti MV – GŘ HZS ČR. Převod oddělení ochrany referátů obrany a ochrany okresních úřadů pod územní odbory HZS krajů. Začínají platit zákony 238, 239, 240 a 241/2000 Sb., které tvoří základ moderních právních norem v relaci ke vzniku ke krizových situací v našem státě.

1.1. 2003

Zánik okresních úřadů a tím i referátů obrany těchto úřadů – náplň a úkoly převedeny na pověřené obce III stupně a územní odbory HZS.

4 ZÁVĚR

Vývoj systému civilní obrany – ochrany obyvatelstva, ve světě i u nás, je dlouhodobý a časově náročný proces. Z hlediska neustále se zvyšujícího celosvětového počtu vzniku mimořádných událostí má ovšem své opodstatnění a místo.

